

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/636,Symposium-Proces-Szesnastu-i-poczatki-wladzy-komunistycznej-w-Polsce-Sopot-11-kw.html>
17.03.2026, 14:32

Symposium „»Proces Szesnastu« i początki władzy komunistycznej w Polsce” – Sopot, 11 kwietnia 2005 r.

19.04.2005

Dnia 11 kwietnia 2005 r. w sali Rady Miasta Sopotu odbyło się sympozjum poświęcone 60. rocznicy zakończenia II wojny światowej i procesowi 16 przywódców Polskiego Państwa Podziemnego.

Oskarżajcie nas wszystkich, nie tylko szesnastu;

sądźcie poległych w grobie, to też winowajcy.

Sądźcie szkielet, co z wojny pozostał się miastu,

gdy wyście jeszcze z diabłem kumali się, zdrajcy...

(Kazimierz Wierzyński, fragment wiersza „Na proces szesnastu”)

Organizatorem sympozjum – przeznaczonego głównie dla młodzieży – był Okręg Pomorski Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej oraz Prezydent Sopotu – Jacek Karnowski. Bezpośrednimi inicjatorami sympozjum byli: „cichociemny” - kpt. Kazimierz Śliwa – prezes Okręgu Pomorskiego SZŻAK – oraz Teresa Urbanowa (w okresie wojny harcerka Szarych Szeregów). Stronę merytoryczną spotkania przygotowało Oddziałowe Biuro Edukacji Publicznej IPN w Gdańsku. Sympozjum prowadził dr Janusz Marszałec – naczelnik OBEP IPN Gdańsk. Przed rozpoczęciem sympozjum głos zabrał gospodarz miasta, prezydent Sopotu Jacek Karnowski, który wyraził nadzieję, że podczas majowych uroczystości z okazji 60. rocznicy zakończenia II wojny światowej przedstawiciel Polski przypomni światu o zbrodni dokonanej pod koniec wojny na polskiej niepodległości.

Uczestnicy sympozjum wysłuchali trzech wystąpień:

1. dr Andrzej Chmielarz - Sprawa „16” a koniec Polskiego Państwa Podziemnego.
 2. dr Piotr Gontarczyk - PPR i budowa systemu komunistycznego w Polsce.
 3. Kazimierz Krajewski - Antykomunistyczna konspiracja niepodległościowa w Polsce 1944-1956.
- Wystąpienia wzbogacono multimedialnym pokazem zdjęć i dokumentów związanych z tematem.

Dr Andrzej Chmielarz zwrócił uwagę na bolesną zbieżność dat: dokładnie w tym samym czasie, gdy odbywał się „proces” przywódców Polskiego Państwa Podziemnego (18-21 czerwca 1945), Stalin prowadził rozmowy z grupą Stanisława Mikołajczyka na temat przyszłego rządu „jedności narodowej”. Ta zbieżność była zaplanowana jako spektakl dla światowej opinii publicznej i jako sposób na upokorzenie Polaków, na odebranie im nadziei na niepodległość.

Dr Piotr Gontarczyk podkreślił niewielki oddźwięk, jaki w społeczeństwie polskim okresu okupacji wywoływała działalność formacji kolaborujących ze Stalinem – PPR i jej organizacyjnych przybudówek. Podkreślił też, iż kolaboranci rekrutowali się z ludzi o niskim morale, szukających sposobu na realizację osobistych ambicji w tworzącym się, nowym systemie władzy.

Kazimierz Krajewski dokonał periodyzacji historii polskiego, antykomunistycznego oporu zbrojnego po wojnie, przypominając najwybitniejsze postacie tej walki, m.in. mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszkę”, mjr. Hieronima Dekutowskiego „Zaporę”, mjr. Jerzego Jaskulskiego „Zagończyka”, mjr. Mariana Bernaciaka „Orlika” i innych. Przypomniał też inne formy oporu, m.in. działalność małego sabotażu (ulotki, afisze, niszczenie portretów komunistycznych „dostojników” etc.), prowadzoną przez polską młodzież.

W trakcie dyskusji po wystąpieniach uczestnicy podkreślali potrzebę wyjaśnienia pozostałych jeszcze białych plam najnowszej polskiej historii, dotyczących m.in. współpracy komunistów z nazistami w niszczeniu polskiej inteligencji i polskiego, niepodległościowego ruchu oporu. Kpt. Kazimierz Śliwa przekazał uroczystie prochy z pól bitewnych II wojny światowej harcerzom ZHR i gimnazjalistom z Kwidzyna, którzy przybyli na sympozjum w towarzystwie burmistrza miasta. W Kwidzynie planuje się utworzenie miejsca pamięci narodowej, przypominającego ideę Grobu Nieznanego Żołnierza.

W końcowych wypowiedziach uczestnicy zwrócili uwagę na potrzebę organizowania podobnych otwartych spotkań o charakterze popularnonaukowym, przeznaczonych szczególnie dla młodzieży. Ma to szczególne znaczenie w roku 60. rocznicy zakończenia II wojny światowej i początku nowego zniewolenia Polski.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

